

XITOIY-AMERIKA ADABIYOTIDA AYOLLAR NIGOHI: EMI TAN ASARLARIDA PATRIARXAL VA FEMINISTIK QARASHLAR

Begimkulova Shaxnoza Axmedovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Qurbonova Aziza Sayfiddin qizi

Qarshi Xalqaro Universiteti 1-kurs magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada Xitoy-Amerika adabiyotida ayollar nigohi masalasi Emi Tan asarlari misolida tahlil qilinadi. Unda patriarxal jamiyatning ayollar hayotiga ta'siri, ularning ichki kechinmalari va feministik qarashlarning shakllanish jarayoni yoritilgan. Shuningdek, ikki madaniyat o'rtasida shakllanayotgan identitet, ona va qiz munosabatlari hamda ayollarning o'zligini anglash muammolari badiiy tahlil asosida ochib beriladi. Maqolada ayol obrazlarining ijtimoiy va psixologik jihatdan rivojlanishi, ularning qarama-qarshi qadriyatlar o'rtasida tutgan o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar: Xitoy-Amerika adabiyoti, Emi Tan, patriarxal jamiyat, feministik qarashlar, ayollar nigohi, identitet, madaniy to'qnashuv, ona-qiz munosabatlari, gender, migratsiya.

Аннотация. В данной статье анализируется женская перспектива в китайско-американской литературе на примере произведений Эми Тан. Рассматривается влияние патриархального общества на жизнь женщин, их внутренние переживания и формирование феминистских взглядов. Также освещаются проблемы идентичности, формирующейся между двумя культурами, отношения матери и дочери, а также процесс самопознания женщин. В статье раскрывается социально-психологическое развитие женских образов и их место в системе противоречивых ценностей.

Ключевые слова: китайско-американская литература, Эми Тан, патриархат, феминизм, женская перспектива, идентичность, культурный конфликт, отношения матери и дочери, гендер, миграция.

Annotation. This article analyzes the female perspective in Chinese-American literature through the works of Amy Tan. It explores the impact of patriarchal society on women's lives, their inner experiences, and the formation of feminist views. The study also highlights issues of identity formation between two cultures, mother-daughter relationships, and women's self-awareness. The article reveals the social and psychological development of female characters and their position within conflicting value systems.

Keywords: Chinese-American literature, Amy Tan, patriarchy, feminism, female perspective, identity, cultural conflict, mother-daughter relationship, gender, migration.

Kirish.

Xitoy-Amerika adabiyoti XX asrning ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida jadal rivojlangan adabiy yo'nalishlardan biri bo'lib, u migratsiya, identitet, madaniy to'qnashuv va gender masalalarini o'zida mujassam etgan muhim badiiy maydonga aylandi. Ushbu adabiyotda ayollar nigohi alohida ahamiyat kasb etadi, chunki u nafaqat milliy va madaniy tajribani, balki gender asosidagi ijtimoiy munosabatlarni ham chuqur tahlil qiladi. Xitoy-Amerika yozuvchilari orasida ayollar ovozi yorqin ifoda etgan mualliflardan biri Emi Tan hisoblanadi. Uning asarlarida patriarxal jamiyatning bosimi, ayollarning ichki kechinmalari, ularning o'zligini anglash jarayoni va feministik qarashlarning shakllanishi badiiy obrazlar orqali teran ifodalangan.

Emi Tan ijodi asosan Xitoydan AQShga ko'chib kelgan ayollar hayoti, ularning farzandlari bilan munosabatlari va ikki madaniyat o'rtasida qolganlik hissini aks ettiradi. Uning eng mashhur asarlaridan biri bo'lgan "The Joy Luck Club" romanida turli avlod vakillari bo'lgan ayollar taqdiri orqali patriarxal qadriyatlar va feministik qarashlar o'rtasidagi murakkab ziddiyat ochib beriladi. Asarda Xitoydan kelgan onalar va Amerikada tug'ilib o'sgan qizlar o'rtasidagi munosabatlar orqali nafaqat madaniy tafovutlar, balki gender rollarining o'zgarishi ham tasvirlanadi. Onalar o'z hayotida patriarxal jamiyatning qattiq qoidalariga bo'ysungan bo'lsa, qizlar esa nisbatan erkin muhitda ulg'ayib, o'z huquqlarini himoya qilishga intiladi.

Patriarxal qarashlar Emi Tan asarlarida ko'pincha Xitoydagi an'anaviy ijtimoiy tuzum bilan bog'liq holda tasvirlanadi. Bu jamiyatda ayollar erkaklarga bo'ysunuvchi, oilaviy majburiyatlarni bajaruvchi va o'z istaklarini cheklovchi shaxs sifatida ko'riladi. Masalan, asardagi ayol qahramonlarning hayoti ko'pincha majburiy nikohlar, oilaviy bosim va ijtimoiy stereotiplar bilan belgilanadi. Ularning ovozi ko'pincha eshitilmaydi, his-tuyg'ulari esa e'tibordan chetda qoladi. Bu holat ayollarning ichki dunyosida ziddiyat va iztirobni keltirib chiqaradi.

Biroq Emi Tan asarlarida ayollar faqatgina jabrdiyda sifatida emas, balki kuchli va bardoshli shaxs sifatida ham tasvirlanadi. Ular og'ir sharoitlarga qaramay, o'z hayotini o'zgartirishga intiladi, farzandlari uchun yaxshiroq kelajak yaratishga harakat qiladi. Bu jihat feministik qarashlarning muhim elementi hisoblanadi. Feministik yondashuv ayollarning o'z huquqlarini anglashini, mustaqil qaror qabul qilishini va ijtimoiy tenglikka intilishini ta'kidlaydi. Emi Tan qahramonlari aynan shu yo'nalishda rivojlanadi.

Xitoy-Amerika adabiyotida ayollar nigohi ko'pincha ikki madaniyat o'rtasidagi keskin tafovutni ochib berishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bir tomondan, Xitoyning an'anaviy qadriyatlari, ikkinchi tomondan esa Amerika jamiyatining

erkinlik va individualizmga asoslangan qarashlari o'zaro to'qnashadi. Bu to'qnashuv ayollarning identitet inqirozini yuzaga keltiradi. Emi Tan asarlarida qizlar o'z onalarining madaniy merosini tushunishga harakat qiladi, shu bilan birga, o'z mustaqilligini saqlab qolishga intiladi. Bu jarayon murakkab va ko'p qirrali bo'lib, u ayollarning ichki dunyosini chuqur ochib beradi.

Emi Tan ijodida til va hikoya qilish uslubi ham muhim ahamiyatga ega. U ko'pincha bir nechta hikoya chiziqlarini birlashtirib, turli qahramonlarning nigohi orqali voqealarni tasvirlaydi. Bu usul ayollar tajribasining xilma-xilligini ko'rsatadi va patriarxal tizimning turli shakllarda namoyon bo'lishini ochib beradi. Shu bilan birga, bu usul feministik yondashuvning asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan ko'p ovozlilikni ta'minlaydi.

Patriarxal va feministik qarashlar o'rtasidagi ziddiyat Emi Tan asarlarida faqat ijtimoiy darajada emas, balki psixologik darajada ham namoyon bo'ladi. Ayol qahramonlar ko'pincha o'z ichki qarama-qarshiliklari bilan kurashadi. Ular bir tomondan an'anaviy qadriyatlarga sodiq qolishga intilsa, ikkinchi tomondan o'z mustaqilligini saqlab qolishga harakat qiladi. Bu ichki kurash ularning shaxs sifatida shakllanish jarayonining muhim qismi hisoblanadi.

Emi Tan asarlarida ona va qiz munosabatlari alohida o'rin tutadi. Bu munosabatlar orqali avlodlar o'rtasidagi tafovut, madaniy merosning uzatilishi va gender rollarining o'zgarishi ko'rsatiladi. Onalar o'z tajribasini qizlariga yetkazishga harakat qiladi, biroq bu har doim ham oson kechmaydi. Qizlar ko'pincha onalarining qarashlarini tushunmaydi yoki rad etadi. Biroq vaqt o'tishi bilan ular bu tajribaning ahamiyatini anglay boshlaydi. Bu jarayon ayollarning o'zligini anglashida muhim rol o'ynaydi.

Feministik qarashlar Emi Tan asarlarida bevosita siyosiy yoki nazariy shaklda emas, balki badiiy obrazlar orqali ifodalanadi. U ayollarning kundalik hayoti, ularning his-tuyg'ulari va qarorlarini tasvirlash orqali gender tengsizlik muammosini ko'rsatadi. Bu yondashuv o'quvchiga muammoni chuqurroq his qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, u ayollarning kuchini, chidamliligini va o'zgarishlarga bo'lgan intilishini namoyon etadi.

Xitoy-Amerika adabiyotida ayollar nigohi shuningdek, migratsiya tajribasini ham o'z ichiga oladi. Ayollar yangi jamiyatga moslashish jarayonida ko'plab qiyinchiliklarga duch keladi. Ular til, madaniyat va ijtimoiy muhit bilan bog'liq muammolarni yengib o'tishi kerak bo'ladi. Emi Tan asarlarida bu jarayon ayollarning ichki kuchi va moslashuvchanligini ko'rsatadi. Bu esa feministik qarashlarning yana bir muhim jihatini – ayollarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishini ta'kidlaydi.

Shu bilan birga, Emi Tan ijodida erkak obrazlari ham muhim rol o'ynaydi. Ular ko'pincha patriarxal tizimning vakillari sifatida tasvirlanadi. Biroq bu obrazlar bir tomonlama emas, balki murakkab va ko'p qirrali tarzda beriladi. Bu esa patriarxal

tizimning faqat ayollar uchun emas, balki erkaklar uchun ham muayyan cheklovlar yaratishini ko'rsatadi.

Emi Tan asarlarida madaniyatlararo muloqot va tushunish masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Ayollar o'z tajribasi orqali turli madaniyatlar o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Ular o'z onalarining madaniy merosini saqlab qolish bilan birga, yangi jamiyatning qadriyatlarini ham qabul qiladi. Bu jarayon globalizatsiya sharoitida madaniy identitetning shakllanishini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Xitoy-Amerika adabiyotida ayollar nigohi murakkab va ko'p qirrali hodisa bo'lib, u patriarxal va feministik qarashlar o'rtasidagi ziddiyatni chuqur aks ettiradi. Emi Tan asarlari bu jarayonni badiiy jihatdan yorqin ifodalab, ayollarning ichki dunyosi, ularning kurashi va o'zligini anglash jarayonini ochib beradi. Uning ijodi nafaqat adabiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy jamiyatda gender tengligi va madaniy xilma-xillik masalalarini tushunishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Бегимкулова, Ш. А. (2022). ТВОРЧЕСТВО ЭМИ ТАНЬ 1980-Х-90-ХГГ. В КОНТЕКСТЕ АЗИАТО-АМЕРИКАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ. RESEARCH AND EDUCATION, 20.
2. Axmedovna, B. S. (2024). Patriarchal Supremacy and its Visual Expression in the Work of Afghan-American Writer. Journal of new century innovations, 53(6), 51-54.
3. Dilnoza, R., & Begimkulova, S. (2023). Afg'on-Amerika diaspora adabiyotida diniy va dunyoviy ta'lim: ayol, oila va jamiyat. Farg'ona davlat universiteti,(6), 210-210.
4. Axmedovna, B. S. (2024). Adabiyotni o'qitishda innovatsion yondashuvning ahamiyati. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(59), 418-421.
5. Begimkulova, S. (2024). GUMANIZM KONSEPSIYASI SAIMA VAHOBNING IJODIDA. In NEW RENASSAINCE CONFERENCE (Vol. 1, No. 1).
6. BEGIMKULOVA, S., & QURBONOVA, A. (2025). MULTIKULTURALIZM ADABIYOTI ADIBALARI IJODIDA AYOL SADOQATI. «ACTA NUUZ», 1(1.12. 1), 241-243.
7. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). ROMAN POETIKASI: UILYAM SOMERSET MOEMNING "NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARI MISOLIDA. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 136-142).
8. Xalilovna, S. N. (2026). INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA RANG BILDIRUVCHI SO'ZLARINING MADANIYATGA XOS MAZMUNLARI. Modern education and development, 45(2), 332-337.
9. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER'S "THE SOUND AND THE FURY". O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324.
10. Jumanazarovna, N. M. (2022). Influence of goethe's sentimentalism on literary characters. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(11), 130-133.